

Конституційне право; муніципальне право

УДК 352(520)

Мірзабекова Катерина Садирівна

студентка

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Мирзабекова Екатерина Садировна

студентка

Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого

Kateryna Mirzabekova

Student of the

Yaroslav Mudryi National Law University

**СИСТЕМА ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЯПОНІЇ
СИСТЕМА ОРГАНОВ МЕСТНОГО САМОУПРАВЛЕНИЯ ЯПОНИИ
SYSTEM OF JAPAN'S LOCAL SELF-GOVERNMENT BODIES**

Анотація. На теперішній день Японія являє собою одну з найрозвинутіших країн світу. Перетерпівши складний шлях внутрішньої реформації та пройшовши через докорінну зміну інститутів управління, наразі ця країна стала символом прогресу у багатьох сферах, починаючи з провідних технологій та економічної потужності, закінчуючи побудовою реального демократичного суспільства, яке водночас робить японські мегаполіси найбезпечнішими в світі. Відповідних змін в тому числі зазнало місцеве самоврядування. Стаття присвячена аналізу муніципального законодавства та устрою органів місцевого самоврядування Японії. Одним із основних завдань є дослідження основ розподілу влади, функцій та повноважень на місцях з метою кращого розуміння японської моделі управління, з'ясування її позитивних сторін та особливостей, а також перейняття досвіду даної країни для побудови більш ефективної системи

органів місцевого самоврядування в Україні. Аналіз нормативно-правових актів Японії, які регулюють вищезгадане питання надає вичерпні відповіді на питання щодо формування, устрою та функціонування системи місцевих органів, організацію системи стримувань і противаг на даному рівні та їх законодавче закріплення. Крім того у статті надана оцінка ступеня централізації влади та особливості делегування повноважень та функцій центральними органами виконавчої влади та державними органами влади на місцях місцевому самоврядуванню, та рівень автономії даних органів при вирішенні питань місцевого рівня. Був проведений аналіз робіт науковців, які займалися вивченням особливостей системи та принципів організації органів місцевого самоврядування зарубіжних країн, зокрема органів місцевого самоврядування Японії, та їх розробок і пропозицій щодо внесення певних вдосконалень в законодавство України з метою покращення роботи цих органів.

Ключові слова: *органи місцевого самоврядування Японії, муніципалітет Японії, закон Японії «Про місцеве самоврядування».*

Аннотація. *На сегодняшний день Япония представляет собой одну из самых развитых стран мира. Претерпев сложный путь внутренней реформации и пройдя через коренное изменение институтов управления, пока эта страна стала символом прогресса во многих сферах, начиная с передовых технологий и экономической мощи, заканчивая построением реального демократического общества, которое одновременно делает японские мегаполисы самыми безопасными в мире. Соответствующие изменения в том числе претерпело местное самоуправление. Статья посвящена анализу муниципального законодательства и устройства органов местного самоуправления Японии. Одной из основных задач является исследование основ распределения власти, функций и полномочий на местах с целью лучшего понимания японской модели управления,*

выяснения ее положительных сторон и особенностей, а также перенятие опыта данной страны для построения более эффективной системы органов местного самоуправления в Украине. Анализ нормативно-правовых актов Японии, регулирующих вышеупомянутый вопрос дает исчерпывающие ответы на вопросы по формированию, устройству и функционированию системы местных органов, организацию системы сдержек и противовесов на данном уровне и их законодательное закрепление. Кроме того в статье дана оценка степени централизации власти и особенности делегирования полномочий и функций центральных органов исполнительной власти и государственных органов власти на местах местному самоуправлению, и уровень автономии данных органов при решении вопросов местного уровня. Был проведен анализ работ ученых, занимавшихся изучением особенностей системы и принципов организации органов местного самоуправления зарубежных стран, в частности органов местного самоуправления Японии, и их разработок и предложений по внесению определенных усовершенствований в законодательство Украины с целью улучшения работы этих органов.

Ключевые слова: органы местного самоуправления Японии, муниципалитет Японии, закон Японии «Про местное самоуправление».

Summary. On this day Japan is one of the most developed countries in the world. Transforming the difficult path of internal reformation and passing through the radical change of governance institutions, this country has now become a symbol of progress in many areas, ranging from leading technologies and economic power, to the construction of a real democratic society that simultaneously makes Japanese megalopolises the safest in the world. Appropriate changes including local self-government. The article is devoted to the analysis of municipal legislation and the organization of local self-government in Japan. One of the main tasks is to learn the basics of power

distribution, functions and powers at local level in order to better understanding the Japanese model of governance, to find out its positive aspects and peculiarities, as well as to seize the experience of the country in building a more effective system of local self-government in Ukraine. The analysis of the legal acts of Japan that govern the above question provides comprehensive answers to questions about the formation, organization and functioning of the local authorities system, the organization of the system of checks and balances at the given level and their legislative consolidation. In addition, the article gives an assessment of the degree of centralization of power and the peculiarities of the delegation of powers and functions from central bodies of executive power and local government to local self-government, and the level of autonomy of these bodies in solving local issues. There is analysis of the work of scientists who were involved in the study of the specifics of the system and the principles of the organization of local government bodies of foreign countries, in particular the local self-government bodies of Japan, and their development and proposals for making certain improvements to the legislation of Ukraine in order to improve the work of these bodies was carried out.

Key words: *Japan's local self-government bodies, municipality of Japan, Law of Japan "About local government".*

Постановка проблеми. Недивлячись на те, що питання децентралізації влади перестало бути надто обговорюваним в Україні на даний момент, воно досі залишається актуальним. Дослідження систем функціонування влади найуспішніших та найрозвинутіших країн світу, зокрема їх організація на місцевому рівні, є одним із способів виділення водночас позитивних і ефективних принципів та особливостей устрою влади та надає можливість впровадження оптимальних механізмів їх діяльності в українській реалії.

Аналіз досліджень і публікацій. Питання вивчення устрою органів місцевого самоврядування, а також органів місцевого самоврядування Японії, розглядалося у роботах С. Г. Серьогіної, В. Є. Чиркіна, А. С. Автономова, М. В. Анісимцева, П. В. Ворони, В. П. Гробоної та інших. Автори розглядали відносини між центральними та місцевими органами влади, процес формування муніципалітетів та реалізації ними своїх функцій.

Мета статті. Головною метою даної роботи є дослідження структури органів місцевого самоврядування Японії, їх повноваження щодо вирішення проблем, що виникають на території окремої адміністративно-територіальної одиниці, функціонування системи стримувань і противаг на місцевому рівні та розроблення висновку з приводу ефективності даної системи та можливості впровадження окремих її елементів в Україні.

Виклад основного матеріалу. Система державного управління Японії включає в себе три рівня: національний, рівень префектур та муніципальний рівень. Норми, що закріплюють основні положення та регулюють діяльність органів місцевого самоврядування, закріплені у Конституції Японії 1947 року та законі "Про місцеве самоврядування" того ж року (зі змінами).

Конституція Японії закріпила новий напрямок розвитку місцевого самоврядування в Японії, позначивши шлях до його децентралізації. Стаття 92 глави 8 Конституції одразу ж зазначає, що положення щодо організації та роботи місцевих органів публічної влади встановлюються законом відповідно до принципу місцевої автономії. Дві наступні статті передбачають головні принципи формування і діяльності органів місцевого самоврядування:

1) головні посадові особи органів публічної влади, члени їх зібрань і інші місцеві посадові особи, які визначені законом, обираються

населенням, яке проживає на території відповідних місцевих органів публічної влади, шляхом прямих виборів;

2) місцеві органи публічної влади мають право управляти своїм майном, вести справи і здійснювати адміністративне управління; вони можуть видавати свої постанови в межах закону [1].

До муніципального рівня відносяться міста, селища і села, з яких складається префектура та які розглядаються в якості основних одиниць місцевого управління.

Стаття 2 закону "Про місцеве самоврядування" визначає основні функції муніципальних органів:

- ✓ підтримка громадського порядку, забезпечення загальної безпеки, здоров'я та благополуччя населення;
- ✓ управління дорогами, парками, каналами, мостами, системами газо- і водопостачання, лікарнями, школами, музеями;
- ✓ опіка малолітніх, хворих, незаможних і людей похилого віку;
- ✓ вирішення трудових спорів;
- ✓ організація муніципальних підприємств, установ, організацій;
- ✓ землеустрій, міське планування;
- ✓ охорона пам'яток;
- ✓ збір податків тощо [2].

При місцевих органах публічної влади відповідно до закону засновуються збори як дорадчий орган. Згідно зі ст. 96 закону "Про місцеве самоврядування", збори мають повноваження щодо прийняття нормативних актів, затвердження місцевих бюджетів, встановлення місцевих податків та штрафів, укладення господарських договорів тощо [2].

Японія поділена на 47 префектур, які є вищою ланкою в системі адміністративно-територіального поділу країни. Їх очолюють губернатори (які виступають в якості керівників виконавчих органів влади), наділені

доволі широкими повноваженнями. Органом, який приймає підзаконні акти, є збори.

До повноважень губернатора відноситься представлення законопроектів на розгляд зборів префектури, керівництво роботою щодо підготовки місцевого бюджету, а також спостереження за виконанням цього бюджету, контроль збору місцевих податків, набуття, заснування і ліквідація установ, підприємств та організацій, розподіл та управління майно тощо. Крім того губернатори виконують функції, делеговані їм урядом, тобто здійснення контролю за станом автомагістралей, що мають загальнонаціональне значення, здійснює офіційну реєстрацію громадян, що проживають в межах префектури і т.д.

Баланс між гілками влади на місцевому рівні підтримується завдяки вдалому закріпленню спеціальних процедур, що забезпечують ефективне втілення системи стримувань і противаг. Так, губернатор має право вето, за допомогою якого він може призупиняти дію прийнятих зборами актів і відправляти їх на доопрацювання. Подолання вето можливе при повторному голосуванні зборів при більшості голосів у 2/3. Губернатор також має право оскаржити рішення зборів щодо прийняття нормативного акту у судовому порядку і до винесення рішення судом акт не буде мати законної сили. З іншого боку, кожний депутат зборів у будь-який час може винести на голосування резолюцію про вотум недовіри, яка буде прийнята, якщо за неї проголосують не менш як 3/4 присутніх на голосування депутатів. У відповідь губернатор протягом 10 днів з дня висунення вотуму недовіри може розпустити збори і призначити проведення дострокових виборів. Однак, якщо збори у новому складі на першому засіданні знову винесуть вотум (голосуванням простої більшості), то губернатор усувається із займаної посади.

Другим розділом глави 3 закону "Про місцеве самоврядування" передбачені специфічні форми кооперації задля виконання покладених на

них завдань. Першою формою є об'єднання муніципалітетів для спільного вирішення питань декількома містами, селищами або селами. Інша форма кооперації являє собою створення муніципальних зон (міста і оточуючих селищ/сіл). Для досягнення спільної мети створюються відокремлені органи влади з представників зборів, а спільний бюджет формується із внесків муніципалітетів та держави.

Висновки і пропозиції. Виходячи з наведеного, можна зазначити, що японська модель є своєрідною та поєднує у собі жорсткий контроль і регламентацію із широкими повноваженнями, наданими органам місцевого самоврядування, що надає їм змогу швидко та ефективно реагувати на ситуацію на містах, при цьому запобігаючи ризику перевищення органами цих повноважень. Такий підхід слід застосовувати і в Україні при вирішенні питань щодо децентралізації, адже ми маємо приклад системи, що довела свою життєздатність та має позитивний досвід, який плідно використовує для вирішення локальних проблем власними силами.

Література

1. The Constitution of Japan: Promulgated on November 3, 1946. URL: https://japan.kantei.go.jp/constitution_and_government_of_japan/constitution_e.html
2. 地方自治法(Закон Японії «Про місцеве самоврядування») 17.04.1947 року. URL: http://elaws.e-gov.go.jp/search/elawsSearch/elaws_search/lsg0500/viewContents?lawId=322AC0000000067_20170619
3. Грובהва В.П. Особливості місцевого самоврядування в Японії / Грובהва В.П. // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція – 2015. – № 13 – С. 33-35.

4. Ворона П.В. Особливості розвитку місцевого самоврядування Японії в процесі децентралізації місцевої влади / П.В. Ворона // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. пр. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр» – 2009. – № 2 – С. 277-285.
5. Калашніков В.М. Організаційно-правові засади місцевого управління і самоврядування в зарубіжних країнах: монографія / В.М. Калашніков // Дніпропетровськ: Пороги – 2009. – С. 387.

References

1. The Constitution of Japan: Promulgated on November 3, 1946. URL: https://japan.kantei.go.jp/constitution_and_government_of_japan/constitution_e.html
2. 地方自治法(Zakon Japoniji «Pro misceve samovrjaduvannja») 17.04.1947.
URL: http://elaws.e-gov.go.jp/search/elawsSearch/elaws_search/lsg0500/viewContents?lawId=322AC0000000067_20170619
3. Ghrobova V.P. Osoblyvosti miscevogho samovrjaduvannja v Japoniji / Ghrobova V.P. // Naukovyj visnyk Mizhnarodnogho ghumanitarnogho universytetu. Ser.: Jurysprudencija – 2015. – № 13 – P. 33-35.
4. Vorona P.V. Osoblyvosti rozvytku miscevogho samovrjaduvannja Japoniji v procesi decentralizaciji miscevoji vlady / P.V. Vorona // Aktualjni problemy derzhavnogho upravlinnja : zb. nauk. pr. – Kh. : Vyd-voKharRI NADU «Maghistr» – 2009. – № 2 – P. 277-285.
5. Kalashnikov V.M. Orghanizacijno-pravovi zasady miscevogho upravlinnja i samovrjaduvannja v zarubizhnykh krajinakh: monoghrafija / V.M. Kalashnikov // Dnipropetrovsjk: Poroghy – 2009. – P. 387.